

**ВІДПОВІДАЛЬНА ПОВЕДІНКА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В
СТРУКТУРІ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ**

Коршевніук Тетяна

Інститут педагогіки НАПН України, Київ, Україна

korsevnukt@gmail.com

Соціалізація учнівства як провідне завдання сучасної середньої освіти покликана підготувати молодь до змін у соціоприродному середовищі, виховувати адекватне ставлення до інновацій та мотивувати до творення і втілення прогресивних змін, формувати відповідальність за прийняття рішень і власні дії щодо розв'язання особистих і локальних суспільних проблем. Структура Державного стандарту базової середньої освіти включає один з механізмів реалізації окреслених задач засобами компетентнісного потенціалу природничої освітньої галузі [1]. Передбачене в ньому виховання відповідальної поведінки для сталого розвитку консолідує можливості природничої освіти у задоволенні пізнавальних та життєтворчих потреб особистості й задоволення вимог соціального запиту.

Природнича освіта демонструє учнівству межі, до яких можливе втручання людини у перебіг природних процесів, і формує обізнаність із способами оптимальної екобезпечної взаємодії з природою. На формування в учнів/учениць уявлень про сталий розвиток, становлення власного ставлення до нього й вироблення відповідних умінь орієнтовані на різних рівнях чинні модельні навчальні програми навчальних предметів та інтегрованих курсів природничої освітньої галузі [2]. Таким чином зміст вітчизняної природничої освіти набуває суголосності змінам, що відбуваються в соціальній та освітній реальності, а саме: надає учнівству можливості набутти навички, знання й установки, необхідні для збалансованого/сталого розвитку; забезпечує становлення в учнівства переконання щодо необхідності навчатися упродовж життя і формує необхідні для цього вміння; сприяє підготовці учнів до життя в умовах мінливої цивілізації та демократії, розвитку громадянської активності; підтримує розвиток ідентичності й самосвідомості учнівства; розвиває навички розв'язання проблем індивідуально і в співпраці з іншими [3].

Опертя природничої освіти на зміст математичної, її інтегрування з технологічною та іншими освітніми галузями як провідна тенденція сучасності дають підстави визнати провідну роль природничої освіти в розвитку соціально-етично-технологічно-економічної моделі сталого розвитку.

Трансформації змісту природничої середньої освіти в Україні суголосні світовим освітнім інноваціям. Аналіз вітчизняних модельних навчальних програм і підручників, створених на їх основі, показав, що у конструюванні навчального матеріалу про сталий розвиток домінує традиційна для української школи тріада елементів: 1) вплив діяльності людини на природу, 2) зміни в природі внаслідок цього впливу, 3) наслідки, що позначаються на здоров'ї людини, її господарській діяльності в результаті такого впливу. Водночас вони доповнюються актуальними контекстами, зокрема моніторинг середовища, умови життя людини, природокористування, охорона природи, що включає мету діяльності й систему заходів з її досягнення. Зокрема ознайомлення учнів з кількісними методами визначення екологічних показників природного середовища (хімічними, фізико-хімічними тощо).

Знання про особливості будови й властивості органічних сполук є основою для усвідомлення учнями органічних сполук як забруднювачів середовища, їхню безпосередню небезпеку для організмів. Зробити вивчення моніторингу середовища практикоорієнтованим допоможуть організація спостережень на середовищами життя (виявлення джерел забруднення, спостереження за забруднення атмосферного повітря, ґрунту і водойм, ознайомлення із способами контролю викидів). Такий біосферний підхід має включати три послідовних етапи моніторингу: спостереження за станом середовища життя, оцінювання отриманих даних і складання прогнозу. Зауважимо на необхідності охоплення вчителями політичних, економічних, біотехнічних, технологічних, адміністративно-правових, просвітницьких та інших заходів у процесі вивчення проблем природокористування, охорони природи і збереження якості життя. Адже кожний елемент цього поняття наповнений змістом, не лише пов'язаним з природничими предметами, а має міжгалузеву інтеграцію. Наприклад, в змісті шкільного курсу біології під час вивчення зазначених питань учнівство знайомиться із збереженням біорізноманіття, в старших класах – із підтриманням кількості живої речовини, яка визначає процеси збереження складу середовищ життя. Увагу приділено також заходам технологічного характеру на тлі економічних трансформацій у господарстві країни й міжнародній співпраці як обов'язкових чинників збереження життя на планеті. Вагоме значення мають проблемно-пізнавальні завдання, які сприяють розвитку пізнавальних умінь: виявити проблему природничому матеріалі й визначити її особливості; добирати інформацію для розв'язання проблеми й систематизувати їх; вибудувати систему доведень у процесі виконання завдання на основі відібраної інформації; практично втілювати рішення.

У вивченні предметів та інтегрованих курсів природничої освітньої галузі в контексті виховання відповідальної поведінки для сталого розвитку доцільним, на нашу думку, є забезпечення соціальної активності учнівства

участь в екоакціях громади, вироблення екобезпечних рішень та їх свідоме втілення. Це сприятиме формуванню в здобувачів освіти розуміння екологічних проблем як особистісно значущих, усвідомлення своєї ноосферної функції, що відображена в грамотній практичній діяльності. З цією метою вчительству акцентувати увагу на використанні проблемного навчання, технології згорнутих інформаційних структур, методі проектів. У вітчизняній практиці навчання поширення набувають сценарії, пов'язані з реальними ситуаціями. Сценарії необхідні для ініціації освітнього процесу та обговорення різних способів розв'язання проблем й отримання висновків. Ефективність цього методу обумовлена тим, що він навчає розуміти, обговорювати, аналізувати й відшукувати шляхи виходу із проблемної ситуації, сприяє розвитку критичного мислення, вмінню ставити запитання, конструктивно взаємодіяти з іншими під час групової діяльності.

Література

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.20 №898. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP200898.html
2. Природнича освітня галузь. Модельні навчальні програми. URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/pryrodnicha-osvitnia-haluz/>
3. Szempruch J. Nauczyciel w warunkach zmiany społecznej i edukacyjnej /Teacher in the Conditions of Social and Educational Change. Kraków: Oficyna Wydawnicza «Impuls», 2012. 304 s.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Міронєць Людмила

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
м. Суми (Україна) mironets19@gmail.com

Концепція сталого розвитку набула свого сформованого вигляду у 2015 р. на Саміті ООН зі сталого розвитку в Нью-Йорку, де було схвалено глобальну програму, що містить 17 цілей сталого розвитку, яких світ має досягнути до 2030 року [1]. Сталий розвиток полягає в збалансованому розвитку економічного, соціального та екологічного компонентів. Основною метою сталого розвитку є збереження людства, а завданнями - збереження умов існування екосистем і біосфери.